

Hlučínské tradice a zvyky v literatuře – Tři králové

Čechové v Pruském Slezsku

Jan Vyhlídal

Nákladem Viléma Povondry, Kroměříž 1900

Úryvek z kapitoly, v níž se autor věnuje tradicím a zvykům na Hlučínsku v období Tří králů.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:fcec5630-e3cc-11e7-8939-5ef3fc9ae867>

str. 40–42

Památku na sv. Tři krále udržují králové, pastuškové z Kravaře, již každoročně po okolí chodí a dlouhé zpěvy provádějí. Hoši oblíkají na sebe košile a na hlavy dávají „čubu“ na způsob biskupské mitry, obrázky polepenou, opasují se obojkem ze silnějšího malovaného papíru, v ruce třímají „kyje“ či „špaňhelky“. Tři králové v Kravaři dosud zpívají (převzato z Vlastivědy Slezské):

„Pochvalen buď, milí páni, něbyli smy dávno s vami;

přišli sme se na vás podivati, kratochvíle užívati:

do tance se nám zazdalo, poslyšte nas něco malo.

Přijeli sme do Betlema, pastyře, hej, hej pastyře!

A ptali se, co to bude za dítě, hej, hej za dítě.

Kterému se vůl a osel klaněli, hej, hej klaněli,

tře králove dary jemu snašeji, hej, snašeji.

Pásli kozy valaši při betlémském salaši.

Přišel k nim anjel Paně, přines noviny slavne,

co by se ho nebali, do Betlema běželi,

že tam uvidu sveho Pana narozeneho.

Při Betlemě na salaši, tam je dobra paša,

veru sa tam schazovala ta valaska chasa;

pojedem tam bratrove na ostroži zelene,

tam se možem oheň sklasti, na ovečky pozor dati,

tam se možem zatopit a oblukem vytočit.

I. král: A ty Mičudo hrbaty, co ty tomu Ježiškovi daruješ? Ja daruju flajster medu, aby to dítě nemělo hladu.

II. král: Ja skočím na hůru, zeženu z hnízda kuru, naberu muku v pudle, to bude tomu dítěti na nudle.

III. král: Ja zabiju berana, upeču ho do rana. Mičudo, prtni Batulíka v bok, až stava skok, až se s pelega zdviha a mrskne sebum jak ryba.

„Když sem šel dolirum pro kozlatko — —“

„Cos tam slyšel?“ — „Hlas anjela.“

„A ty truba, dyž to koza zabečela.“

„Slunce jasno sviti, rozvíja se kviti.“

— — — — —

Pobereme škrbce na ramena a půjdeme rychle do Betlema, co to za zpěvy se konají, až se celé hory rozléhají.“

Jiný variant dle vyprávování stařenky Anny Papežové jest tento:

Pochvalen buď, mili pani, nebyli smy davno s vami,
do tance se nam zazdalo, prošimy poskočit něco malo.

Přijeli su do Betlema pastýře,
hej, hej, pastýře, pastýře, pastýře, pastýře!

Divili se na povětří (obloze) muzice,
hej, hej, muzice, muzice, muzice, muzice!

A pravili, co to budě za dítě,
hej, hej, za dítě atd.,

kterému se vul a osel klaněju,
tře kralove podaruňky davaju,
pastuškově s hromadama zpivaju,
hej, hej zpivaju!

Pásli ovce Valaši při betlemskem salaši,
přišel k nim anjel Paně,
přiněs noviny slavne,
aby se nic něbali,
do Betlema běželi.

Při Betlemě na salaši,
tam je dobra paši,
tam vždy se schazivala,
ta valašska chaši.

Poženěm tam bratrove,
na ostruži zelene.

Tam se možem oheň sklasti,
na ovečky pozur dati,
tam se možem zatopit,
obuchem se vytočit.

Od verše „Pasli ovce Valaši“ až „obuchem se vytočit“ chodí pomalu pastuškové po jizbě, kyji dle taktu tlukouce do podlahy, pak jeden z nich pastýře budí:

- I. „Mičuda, Mičuda, trkni tam Vaculíka v bok, ať skočí na nožiska skok, ať se z pezechu hyba, mrskne sebum jako ryba.“
- II. Vaculík: „Čili něhoři, čili mě moři?“
- III. „Slyšel jsem hlas anjela, probudim tebe řka: pastýře stavajtě, stavajtě, k Betlemu pospichajtě!“
- II. „A to koza zabrečela, a tys myslil, že to hlas anjela.“
- I. „Ja sem byl v dolině pro kozlatka, slyšel sem krasny hlas Mesiaša, anjel prozpěvoval, jen gloria zpival, byl to anjel Paně, jenž na ně pohlidal.“
- II. „Myliš se, že to byl anjel. Byl to Ondrašou Pavel, ůn ma novu halenu, prvši raz oblečenu, Kuba volal Floriana a tys myslel Gloria.“
- I. Upozorňujeme na neobyčejnou jasnost: „Počuvej, počuvej, co to hen je za veliku jasnost při Betlemě?“
„A kady, aj kady, ukaž nam to, až ja se podivam take na to.“
„Poslyšte, bratrove, co tam slychať!“ „Což či hřmi? Že nam narodil Mesiaš, to snadno.“ Ještě nechtějí věřiti, proto je upozorňuje I. (král), že „Slunce jasně sviti, rozvíja se kviti, ptactvo jako v raji utěšeně hraji, prozpěvuji.“
- II. „Něvim, co bych na to řek, dybych halenu oblek, pošel bych tam do kopce, podivat se na ovce. Jestli tam co uvidim, to vas všeckych potěším; jestli tam nebude nic, to ty, Barto, něpleť vic.“

Nyní se radí (bez zpěvu) pozůstalí Bartoš a Mičuda, co darují Ježíškovi: „což mu vezmemy, až tam pujdēm, a jak mluviť budēm, jak tam přijdēm?“ (Jeden potichu řekne po česku:) „Neb je poníženy, krásny a spanilý ten Mesiaš.“ Zpraveni byvše od Vaculíka, že skutečně Mesiaš se narodil, vybízejí jeden druhého, aby spěchali: Jenom honem pojďmy, až ho uzřimy, už se svita. Poberem krpce na ramena a poběhněm honem do Betlema. Co se tam za zpěvy konaju, až celé hory se rozlehaju? Anjel se nam ukazuje, do Betlema jiť kazuje, řka: „Pastyře

stavajtě, k Betlema pospichajtě!“ Pujděm do Betlema hupkem, vice hupkem než-li krokem, dary vezmem sebum pro Boži potřebu.“

- I. „A ty. Mičudo hrbaty, namaž sobě lojem pjaty, namaž honem, do Betlema pujděm.“
- III. „Co ty, Bartoši, podaruješ dítěti?“
- I. „Ja podaruju pul syrečka a šmetanky do hrnečka a při tym flajstr medu, ať to dítě nemře hladu.“
- II. „Aj ja vezmu klobasu, třikrat se ňum opašu.“
- III. „Aj, ja skočim na huru, seženu s hnizda kuru, naberu muky v pudle, to budě tomu dítěti na nudle.“
- I. „Aj, ja vezmu barana, upeču ho do rana.“
- II. „Aj, ja skočím do pivnice, vezmu latku šmetanice.“

- III. „Aj, ja vezmu z rendliku dva kusky perniku.“
- II. „Klinkova Dorota, Klučkova Margeta, ty su naše zna me, by šly s nami.“
- I. „Něviš, co maš za smysel, dybys jich vzať myslel, ony su rozpustile, Panu Bohu nemile. Buh tam jich něchce miti, maju se popraviti, od zvyklosti přestati, hřichuv se varovati.“

Všichni: „Na památku třech králi, kteří vandrovali, přes hornině, doly, přes hornině, doly, take my chodimy, vas obveselujemy. Ulituj se hospodaři, ni však s nevoli, daj pataček neb troniček, až kupimy soli. Tež masla ležičku, ať damy Ježišku, by nemřel hlady.“

Pastuškové za své názorné předvádění tří králů odměňování bývají kusem „štrucle“, koláče neb nějakým fenikem.